

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Nc/4/2018
Identifikačné číslo spisu: 2312202229
Dátum vydania rozhodnutia: 04.12.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Ladislav Górasz
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:2312202229.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne R. F., bývajúcej v K., X., XXXX V., zastúpenej advokátkou JUDr. Annou Besedičovou, s adresou zvolenou na doručovanie písomností v Ivanke pri Dunaji, Dlhá 7, a advokátkou JUDr. Annou Ščepkovou, so sídlom v Bratislave, Saratovská 2/A, proti žalovaným 1/ RAKLAN Slovakia, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Karpatské námestie 10, IČO: 36 747 149 a 2/ R. Z., bývajúcemu v Q., B., o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam a určenie, že záložné právo k nehnuteľnostiam tu nie je, ktorý spor je vedený na Okresnom súde Galanta pod sp. zn. 25C/30/2012, o námietke zaujatosti sudkyne Krajského súdu v Trnave uplatnenej žalobkyňou, takto

rozhodol:

Sudkyňa Krajského súdu v Trnave JUDr. Ľubica Spálová n i e j e v y l ú č e n á z prejednávania a rozhodovania sporu vedeného pod sp. zn. 25Co/235/2018.

Odôvodnenie

1. Žalobkyňa spolu s odvolaním proti rozsudku súdu prvej inštancie uplatnila aj námietku zaujatosti sudkyne Krajského súdu v Trnave JUDr. Ľubice Spálovej tvrdiac, že so zreteľom na pomer sudkyne k sporu možno mať odôvodnené pochybnosti o jej nezaujatosti. Na odôvodnenie námietky zaujatosti žalobkyňa uviedla, že namietaná sudkyňa ako predsedníčka senátu odvolacieho súdu prejednávajúceho a rozhodujúceho o odvolaniach žalovaných proti predchádzajúcim rozsudkom súdu prvej inštancie sa už vyjadrila ku skutkovému stavu a k právnemu posúdeniu sporu; najmä v ostatnom zrušujúcom uznesení zo 6. júna 2016 sp. zn. 25Co/173/2015 ňou vedený senát už „zaujal vo veci veľmi silný meritórny názor“, ktorý skoro doslovne potom prevzal súd prvej inštancie vo svojom teraz napadnutom rozsudku. Namietaná sudkyňa by tak mala opätovne, už tretíkrát, rozhodovať v danej veci o odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie, odôvodnenie ktorého bolo prakticky v celom rozsahu prevzaté z jej predchádzajúceho rozhodnutia. Žalobkyňa poukázala na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) z 26. januára 2017 sp. zn. II. ÚS 454/2016, v ktorom obsiahnutý právny názor je všeobecne záväzný pri riešení typovo zhodných prípadov. Podľa žalobkyne skutočnosť, že namietaná sudkyňa tým, že vo veci rozhodovala opakovane a zaujala v minulosti pri rozhodovaní „meritórnu pozíciu“, môže v očiach nestranného pozorovateľa vyvolať „obavy“, že táto sudkyňa už má na vec (aj vzhľadom na súdom prvej inštancie konštatovaný ustálený skutkový stav) vytvorený „silný konštantný

meritórny názor“. Podľa žalobkyne dochádza v danej veci navyše k absurdnej situácii, že namietaná sudkyňa by mala rozhodovať o odvolaní proti „de facto (materiálne vzaté) vlastnému rozhodnutiu“, keďže prakticky celé odôvodnenie napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie bolo prevzaté z predchádzajúceho kasačného uznesenia odvolacieho súdu. Podľa žalobkyne „sudca predsa nemôže nezaujato rozhodovať o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu, ktoré pozostáva z jeho vlastných skorších záverov (dôvodov) zaujatých v príslušnej veci. Podanie odvolania sa v takýchto prípadoch stáva číro ceremoniálne, keď spôsob rozhodnutia odvolacieho súdu je vopred zrejmý.“

2. Namietaná sudkyňa Krajského súdu v Trnave JUDr. Ľubica Spálová sa k námietke jej zaujatosti vyjadrila tak, že nemá žiaden pomer k stranám sporu ani k ich zástupcom či osobám zúčastneným na konaní. K sporu má čisto profesijný vzťah založený predchádzajúcimi dvoma odvolacími konaniami vo veci, v ktorých senát, ktorého je členkou a vo veci spravodajkyňou, vydal opakovane meritórne rozhodnutie. Vyslovila názor, že predchádzajúce rozhodovanie vo veci na súde tej istej inštancie nezakladá vylúčenie sudcu. Vo veci sa necíti byť zaujatá.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), ako súd nadriadený súdu, na ktorom je namietaná sudkyňa činná [§ 54 zákona č. 160/2015. Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj ako „C. s. p.“)], posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o jej nezaujatosti z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, a dospel k týmto záverom:

4. V zmysle § 49 ods. 1 C. s. p. je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

5. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaniu sporu, k nezaujatému prístupu k stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní; zámerom je tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania.

6. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočnosti, ktorá je z hľadiska vylúčenia sudcu považovaná za právne relevantnú. Je ňou existencia určitého právne významného vzťahu sudcu, a to: a/ k sporu, v rámci ktorého by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia sporu alebo konania, b/ k stranám sporu, ktorý by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k ním, c/ k zástupcom strán sporu, ktorý by bol založený na pomere vykazujúcom znaky vzťahu uvedeného pod b/, alebo d/ k osobám zúčastneným na konaní (viď obdobne b/ a c/).

7. Relevantný je iba taký vzťah, ktorý by (vzhľadom na jeho charakteristické znaky) pri všetkej možnej snahe sudcu o správnosť konania a rozhodovania ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

8. Vzhľadom na to, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 49 až § 58 C. s. p. predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky), možno sudcu vylúčiť z prejednávania a rozhodovania sporu iba výnimočne a z naozaj závažných dôvodov, ktoré mu celkom zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom nezaujato a spravodlivo.

9. Pri posudzovaní dôvodov namietanej nezaujatosti treba mať na zreteli nielen právnu úpravu danú ustanoveniami Civilného sporového poriadku, ale tiež judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a ústavného súdu a napokon aj závery, ku ktorým dospela doterajšia rozhodovacia prax najvyššieho súdu.

10. ESLP pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty

neustrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku).

11. Subjektívna stránka neustrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Pri subjektívnej neustrannosti sa vychádza z prezumpcie neustrannosti dovtedy, kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej neustrannosti vyžaduje judikatúra EŠLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúci nie je subjektívny aspekt, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o neustrannosti sudcu. Uplatňuje sa tu tzv. teória zdania nezaujatosti (viď tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná). Nestačí, že sudca je subjektívne neustranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Pri uplatnení teórie zdania však nemenej dôležité je, či charakter vzťahu sudcu k veci, k stranám konania alebo k ich zástupcom sám osebe je spôsobilý vzbudiť pochybnosti o tom, že sudca dotknutý niektorým takýmto vzťahom vec skutočne prejedná a rozhodne neustranne. Platí tu potom, že procesu skúmania a aj prípadného preukazovania podlieha len existencia zákonom predpokladaného vzťahu sudcu a nie aj existencia jeho zaujatosti či nezaujatosti (ktorú ako vnútorný psychický pomer sudcu k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní by bolo preukazovať ťažké, ak nie i nemožné).

12. Objektívny aspekt neustrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanému sporu, stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o (ne)zaujatosti zákonného sudcu je, či obava strany sporu je objektívne oprávnená. Relevantnou je len taká obava z nedostatku neustrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu neustrannosť nemožno ale chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na neustrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje z prejednávania a rozhodovania vecí. Objektívna neustrannosť sa naproti tomu neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže subjektívne rozhodovať absolútne neustranne, ale napriek tomu jeho neustrannosť môže byť vystavená oprávneným pochybnostiam so zreteľom na jeho štatút, či funkcie, ktoré vo veci vykonával. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne neustranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán.

13. Otázka neustrannosti sudcu teda nikdy nemôže byť postavená naisto; nie je možné vychádzať len zo subjektívnych pochybností osôb zúčastnených na spore, ale aj z právneho rozboru skutočností, ktoré k týmto pochybnostiam vedú (porovnaj napr. II. ÚS 105/01, Ústavní soud ČR: Sbíрка nálezů a usnesení Ústavního soudu. C. H. Beck, Praha 2002, sv. č. 23, nálež 98, str. 11).

14. Sudca je predstaviteľom súdnej moci. Pri výkone svojej funkcie je nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia (čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu, keď výnimky môžu vyplývať len z naplnenia zákonných predpokladov, ktoré neboli v danej veci naplnené.

15. Treba však uviesť, že aj so zreteľom na uvedené ustanovenie § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. má sudca (v rámci prejednávania a rozhodovania konkrétneho sporu) zachovávať k veci, účastníkom konania a k ich zástupcom vždy vecný a profesionálny prístup. Miera schopnosti sudcu zachovať nadhľad a potrebnú dávku odstupu od veci, od účastníkov konania a od všetkého, čo súvisí s prejednávaním vecí v súdnom konaní, je daná stupňom osobnej a osobnostnej pripravenosti, integrity osobnosti sudcu na výkon súdnictva.

16. Z ustanovenia § 30 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov vyplýva (o. i.) povinnosť sudcu zdržať sa všetkého, čo by mohlo ohroziť dôveru v nezávislé, neustranné a spravodlivé rozhodovanie súdov. Sudca musí vystupovať nezaujato a dbať o to, aby jeho neustrannosť nebola dôvodne spochybňovaná. K stranám je povinný pristupovať bez

akýchkoľvek predsudkov. Aj so zreteľom na toto ustanovenie má sudca zachovávať k sporu, stranám, ich zástupcom a osobám zúčastneným na konaní vždy vecný a profesionálny prístup.

17. O kvalifikovaný pomer sudcu k stranám sporu (ich zástupcom) ide najmä vtedy, ak by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim. Pomer sudcu k veci je daný aj vtedy, ak sudca má svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia sporu a rozhodnutia vo veci. Môže ísť o prípady, ak je sudca priamo zainteresovaný na výsledku sporu (napr. je stranou sporu), prípadne má na tomto výsledku nepriamy záujem (napr. ako intervenient). Za existenciu pomeru sudcu k veci sa považuje aj tá skutočnosť, že sudca získal o veci informácie inak ako predpísaným procesným spôsobom, to znamená inak ako dokazovaním a vnímaním všetkého, čo vyšlo za konania najavo (pozri napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 85/2017).

18. Z doterajšej judikatúry možno vyvodit', že do rámca skutočností spochybňujúcich nestrannosť sudcu z objektívneho hľadiska patria aj rôzne prípady inkompatibility, teda situácie, kedy sudca rozhodujúci o veci mal s ňou dočinenia predtým, resp. v jej skoršej fáze (avšak) v inom postavení, napríklad ako vyšetrovateľ, či prokurátor. Môže ísť o prípad, keď je sudca svedkom skutočnosti, ktorá je predmetom dokazovania (Števček, M., Ficová, S. a kol.: Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 207.) alebo o prípad, keď sa sudca oboznámil s listinnými dôkazmi ešte predtým, ako vôbec začalo samotné konanie. Ďalej patria do tejto skupiny prípady, keď vo veci koná miestne alebo vecne nepríslušný súd, alebo sudca, ktorý podľa rozvrhu práce nie je zákonným sudcom.

19. Vychádzajúc z obsahu námietky zaujatosti uplatnenej žalobkyňou bola predmetom posúdenia otázka, či vzhľadom na to, že namietaná sudkyňa vo veci rozhodovala opakovane a zaujala v minulosti pri rozhodovaní „meritórnu pozíciu“, možno mať odôvodnené pochybnosti o jej nezaujatosti.

20. Majúc na zreteli vyššie uvedené najvyšší súd dospel k záveru, že skutočnosť, že sudkyňa odvolacieho súdu už v danej veci rozhodovala, čoho výsledkom bolo zrušenie rozhodnutia prvoinštančného súdu, bez ďalšieho nezakladá jej pomer k prejednávanej veci v zmysle vyššie uvedeného, so zreteľom na ktorý možno mať pochybnosti o jej nezaujatosti. Najvyšší súd v tejto súvislosti poukazuje na ustanovenie § 391 ods. 2 C. s. p., podľa ktorého ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie je viazaný právnym názorom odvolacieho súdu. Vyjadrenie záveru odvolacím súdom, akým spôsobom má prvoinštančný súd ďalej vo veci postupovať preto predstavuje rozhodovaciu činnosť súdu, ktorá však nemôže predstavovať okolnosť, majúcu za následok vylúčenie sudcu pre jeho zaujatosť (§ 49 ods. 3 C. s. p.) Nie je preto možné konštatovať existenciu odôvodnených pochybností o nedostatku nestrannosti namietanej sudkyne (porovnaj napr. uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Nc 1/2018 z 27. júla 2018).

21. V tejto súvislosti je možné poukázať na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. Obdo V 39/2001) z 25. septembra 2002, podľa ktorého okolnosť, že sudca rozhodol vo veci, v ktorej vydané rozhodnutie je napadnuté návrhom na obnovu konania, nie je dôvodom na jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania vo veci obnovy konania.

22. V súvislosti s Nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky z 26. januára 2017 sp. zn. II. ÚS 454/2016, na ktorý žalobkyňa v námietke zaujatosti poukazuje, považuje najvyšší súd za potrebné zdôrazniť, že v danom prípade sa jednalo o špecifickú situáciu týkajúcu sa rozhodovania o mimoriadnom opravnom prostriedku (proti ktorému už žiaden ďalší opravný prostriedok v rámci všeobecného súdnictva neprichádza do úvahy) a nie rozhodovania o riadnom opravnom prostriedku, ako je tomu v prejednávanej veci (pri ktorom v prípade vady konania pred odvolacím súdom spočívajúcej v rozhodovaní vylúčeným sudcom sa možno domáhať nápravy dovolaním v zmysle § 420 písm. e/ C. s. p.). Záver Ústavného súdu Slovenskej republiky tak nie je bez ďalšieho použiteľný v akejkoľvek situácii a nemožno ho zovšeobecňovať bez prihliadnutia na zvyšok kontextu za účelom, aby sudcovia odvolacieho súdu boli vylúčení z rozhodovania veci v prípade, ak už vo veci rozhodovali a prvoinštančný súd bol viazaný ich záverom v súlade s ustanovením § 391 ods. 2 C. s. p. (aj v tejto súvislosti porovnaj napr. uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Nc 1/2018 z 27. júla 2018).

23. Z vyššie uvedených dôvodov najvyšší súd rozhodol, že sudkyňa Krajského súdu v Trnave JUDr. Ľubica Spálová nie je v danom prípade vylúčená z prejednávania a rozhodovania danej veci.

24. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.